

Gönderim Tarihi: 21.09.2023

Kabul Tarihi: 14.10.2023

ALAN PATON'IN "AĞLA SEVGİLİ YURDUM" ROMANINDA HEGEMONYA VE DİN

Hegemony and Religion in Alan Paton's Cry, My Beloved Country

Şahin KIZILTAŞ

Dr.Öğr.Üyesi; Bitlis Eren Üniversitesi,
Fen Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatı Bölümü.
sahinkiziltas@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-7836-1231

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Bu çalışmada, Güney Afrika'da ırksal ayrımcılığın en zirvede olduğu yıllarda Alan Paton tarafından yazılan Ağla Sevgili Yurdum adlı roman hegemonya ve din bağlamında incelenecektir. Romandaki dinsel referansların; yazarın dindar, liberal, edilgen ve itaatkâr olarak kurguladığı siyahi karakterler aracılığıyla beyaz hegemonyanın tesisine ve devamına ne ölçüde katkı sunduğu tartışılacaktır. Öte yandan yazarın ülkede yaşanan ırksal ayrımcılığı ele alırken nasıl bir söylem biçimi benimsediği çalışmanın odak noktalarından biridir. Ayrıca bu söylem biçimi ve anlatı tarzının beyaz hegemonyanın güçlenmesine mi yoksa siyah halkın bu hegemonyayı kabullenmesine mi hizmet ettiği irdelenecektir. Bununla beraber yazarın bilinçaltının ve beyaz oluşunun bütün bunlara etkisinin olup olmadığı da tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hegemonya, Din, Antonio Gramsci, Alan Paton, Ağla Sevgili Yurdum

Abstract

In this study, Alan Paton's Cry, My Beloved Country, written during the peak times of racial discrimination in South Africa will be analyzed within the context of hegemony and religion. To what extent have the religious references contributed to the construction and continuity of white hegemony through the black characters who have been depicted as religious, liberal, passive and submissive by the author will be discussed. On the other hand, one of the focal points of the study is the discourse the author has adopted while he has been discussing the racial discrimination experienced in the country. Moreover, whether this discourse and narrating style serves to strengthen the white hegemony or to black people's acquiescence of this hegemony will be scrutinized. In addition, the effect of the subconscious of the author and his whiteness on all these will be discussed.

Keywords: Hegemony, Religion, Antonio Gramsci, Alan Paton, Cry, The Beloved Country

1. GİRİŞ

1903 yılında Güney Afrika'nın Natal bölgesinde İskoç bir baba ve İngiliz bir annenin çocuğu olarak dünyaya gelen Alan Paton yaşamının neredeyse tamamını doğduğu ülkede geçirir ve 1988 yılında da vefat eder. Yazar Ağla Sevgili Yurdum romanına yazdığı önsözde ülkesinin o günkü etnik yapısını şöyle özetler:

"Güney Afrika Birliği'nde on bir – on iki milyon insan yaşar. Bunlardan ancak iki buçuk milyonu beyazdır. Bu beyazların da beşte üçünü

Afrikaans dilini konuşanlar, beşte ikisini de İngilizce konuşanlar oluşturur. Bir milyon kadar da melez vardır. Bunlar beyazların kara bir kıtada yaşamalarının şiddetli etkisi ile beyaz görenek ve yasaların sertleşmesinden ve yasaklanmasından önce doğan karışık bir ırkın çocuklarıdır. Yine burada iki yüz elli bin kadar da Hintli vardır. Bunların ataları, İngilizler tarafından Natal'de şeker kamışı tarlalarında çalıştırılmak üzere getirilmişlerdir. Sekiz milyon da Afrika kabileleri halkından olan kara adam vardır (Paton, 1995, s. 7)”.

Yapıtlarında daha çok ülkesindeki ırksal sorunları ve ırklar arasındaki eşitsizlikleri ele alan Paton, 1948 yılında yazdığı romanını “Kendi ülkemdeki adaletsizliklere karşı bir protesto çağrısı” olarak tanımlar (Paton, 1980, s. 272). Güney Afrikalı yazarların, özellikle de beyaz yazarların en sık işledikleri temaların başında Apartheid olarak da bilinen ırk ayrımcılığı gelir. Nadine Gordimer ve John Maxwell Coetzee de benzer temaları romanlarında konu edinir. Coetzee (1974, s. 17) Güney Afrikalı beyaz yazarların en çok tercih ettikleri edebi üslubun trajedi olduğunu söylerken, beyaz yazarların ırk ayrımcılığı uygulamaları nedeniyle acı çeken siyahların yaşam koşulları konusunda duyarlı oluşlarına dikkat çeker.

Paton gerçek yaşamında şiddetin, zorlamanın, yaptırımların, yasakların ve kısıtlamaların sonuç vermediğine inanan özgürlükçü, ılımlı ve uzlaşmacı özellikleriyle öne çıkar. Zaten siyah çocukların tutulduğu islahevinde müdürken benimsediği yöneticilik anlayışı ve uygulamaları da bu yöndedir. Islahevinde kendisinden önceki yöneticilerin çocukları rehabilite etmeye yönelik aldığı sert ve kısıtlayıcı tedbirleri bir kenara bırakıp daha özgürlükçü ve toleranslı bir yöneticilik duruşu sergiler. Bu yaklaşımı gayet olumlu sonuçlar ortaya çıkarır ve çocukların davranışlarında büyük oranda iyileşme ve düzelmeye gözlemlenir. Nitekim Linda Chislom (1991) Paton’ın bu tarz uygulamalarını islahevlerinin okula dönüşümü olarak tanımlar.

Ancak şunu da belirtmek gerekir ki Paton’ı – ceza ve şiddete karşı olmasına rağmen – yine de tam anlamıyla liberal ve ılımlı bir yönetici olarak tanımlamak doğru değildir. Çünkü nihayetinde beyaz bir Afrikaner’dir ve yönettiği islahevinde çocuklar her ne kadar nispeten daha serbest iseler de askeri bir disiplinle eğitim alır. Iannone (1997, s. 60) Paton’ın savaş döneminde askeri birimlerin sivil kanadında görev yapmış olan yardımcılıyla beraber çocuklara marşlar söyleterek askeri usulde geçit törenleri yaptırdığını, çocukların da bundan keyif aldığını ve verilen eğitimin kapsamında İncil’den günlük dersler ve ilahiler bulunduğunu ifade eder. Paton ve ekibinin bu pratiğini beyaz hegemonyanın üstün ve kolonyal

bilincinin dışavurumu ve çocukların bundan hoşnut olmasını da bilinçaltında beyaz hegemonyanın üstenci ve baskıcı bakışını benimseme olarak okumak mümkündür. Bununla beraber, siyahi çocuklara İncil'den günlük derslerin okutulması ve ilahilerin söylenmesi ise beyaz adamın tarihsel bağlamda 'Hristiyanlaştırma Misyonu'na bir gönderme olarak değerlendirilebilir. Zira tarih boyunca din, beyazların öteki veya yerli olarak tanımladıkları sömürge halklarını itaate ve beyazların üstünlüğünü kabullenme psikolojisine hazır hale getirmek için başvurdukları başat araçlardan biri olmuştur. Bu bağlamda Paton'ın da romanında dinsel referansları etkin bir şekilde kullandığı görülür.

Öte yandan Paton'ın siyahların beyaz hegemonyayı içselleştirme sürecini ılımlı ve özgürlükçü çözüm önerileriyle desteklemesini yaşadığı dönem ile ilişkilendirmek mümkündür. Ancak Paton'ın liberal düşünce yapısını ve yaklaşımını yaşadığı dönem ekseninde tartışan araştırmacıların farklı çıkarımlara ve sonuçlara ulaştığı görülür. Örneğin Watson (1982), ülkede kurumsal ırkçılığın sert ve acımasız bir şekilde uygulanmasının 1948 yılından sonra D. F. Malan hükümetiyle başladığını öne sürerek o dönemde 45 yaşında olan Paton'ın ırksal ayrımcılığın acı dolu pratiklerini henüz deneyimlemediği için toleranslı, uzlaşmacı ve liberal bir tutum benimsediğini iddia eder. Bununla beraber Foley'in (1998) bakış açısı büyük ölçüde farklıdır. Foley'e göre Paton yaşamının ilk dönemlerinde düzgün, ahlaklı, komşularına yardımcı olan, topluma hizmet etmeye istekli bir profil çizse de bütün bunlar onu liberal olarak tanımlamak için yeterli değildir. Çünkü liberal bir aileden gelmediği gibi liberal tutum ve davranışlar sergilememiştir. Ancak ırk ayrımcılığının legal bir zemine oturtulup yasalarla ve devlet eliyle siyahlara yönelik baskıların dozunun arttığı 1948 yılından sonra liberal değerleri benimsediği söylenebilir.

2. HEGEMONYA VE DİN

Hegemonya, Türk Dil Kurumu sözlüğünde Latince kökenli bir kelime olarak belirtilir ve '*bir devletin başka bir devlet üzerindeki siyasal üstünlüğü ve baskısı*' ve '*bir kişinin başka bir kişi üzerindeki üstünlüğü ve baskısı*' anlamında kullanılır (TDK, 2023). Başka bir tanım da bir ülkenin, bir örgütün ya da bir grubun diğerlerinden daha çok güce, kontrole ve öneme sahip olmasıdır (Collinsdictionary, 2023). Bu yönüyle hegemonyanın tanımı genel itibarıyla politiktir ve yaygın olarak "başka ülke(ler) üzerinde egemenlik kurma" olarak bilinir. Yunanca'da lider anlamına gelen hegemon kelimesinden türeyen hegemonya kavramının Gramsci'den çok daha önceye dayandığını belirten Ives de (2011, s. 105) kavramın geleneksel kullanımı itibarıyla otorite, liderlik ve tahakküm kavramlarının birleşimine işaret

ettiğini söyler. Dolayısıyla hegemonyayı daha geniş bir perspektiften “bir toplumdaki egemen grupların veya yönetici sınıfının, ikincil ve ast grupları, kendi kültürü, yaşam tarzı, dünya görüşü doğrultusunda onların da rıza ve onayını alarak şekillendirmesi ve yönetmesi” olarak tanımlamak mümkündür.

Hegemonyanın literatüre girmesine katkı sağlayan en önemli isimlerden biri kuşkusuz ki ünlü İtalyan düşünür Antonio Gramsci'dir. Okur'a göre (2015, s. 137) Gramsci'nin iktidar analizinin çatı kavramını oluşturan hegemonya, fizikî güç ya da “zorlama” ile; entelektüel, ahlaki ve kültürel ikna ya da “rıza”yı birleştiren sosyal ve politik bir kontrol tarzıdır. Gramsci'nin kavrama katkılarında biri de kavramı politik sınırları dışına çıkararak burjuva ve işçi sınıfı özelinde kültürel ve ahlaki etkileriyle tartışmaya açmasıdır (Çanka, 2021).

Önceleri daha çok askeri üstünlük ile sınırlı olan bu kavramın günümüzde farklı biçim ve içerikte kullanıldığı, ekonomik, toplumsal, kültürel, geleneksel ve dinsel unsurları da kapsadığı söylenebilir. Bu bağlamda Güler (2019, s. 17) hegemonyanın modern siyaset biliminde egemen sınıfın başka sınıflarla ittifak kurarak ve siyasal konularda uzlaşarak egemenliğini topluma kabul ettirebilmesi ve yönetici konumunu sürdürebilmesi anlamına geldiğini söyler. Bununla beraber hegemonyanın güncel ve yaygın kullanımını kavramsallaştıran kişinin İtalyan tarihçi ve siyaset bilimci Antonio Gramsci olduğunu ifade eden Çağlar (2023), bu tanıma ‘rıza’yı katarak hegemonyanın “... devletin veya egemen sınıfın zorlayıcı kapasitesine dayanarak kurduğu her türlü tahakküm ilişkisinin ötesinde rızaya dayandığını” ve “madunların (astlar/subalternler) geliştirdiği rıza sayesinde inşa edildiğini” belirtir. Dolayısıyla hegemonya, Gramsci'nin tanımlamaları doğrultusunda, zorlama ve rıza eksenindeki ilişki bağlamında ele alınır. Nitekim Biber ve Turancı (2014, s. 31) da Gramsciyen hegemonyayı rıza temelinde ele alıp “... klasik anlamda baskıya ve zorlamaya dayanmayan, tahakkümden farklı, rızanın etrafında biçimlenen bir iktidar kurma biçimi” olarak tanımlar. Bu bağlamda Bank (2015, s. 24) hiçbir iktidarın varlığını baskı kurarak devam ettiremeyeceğini ileri sürerek devletlerin geniş kitlelerin toplumsal desteğine rıza ekseninde ihtiyaç duyduğunu ifade eder. Zaten Fiori'nin (2014, s. 277) “Sistemin gerçek gücü yönetici sınıfın şiddetine veya devlet örgütünün zorlayıcı kuvvetine değil, yöneticilere ait dünya kavramının yönetilenler tarafından kabul edilmesindedir.” derken vurgulamaya çalıştığı nokta da budur.

Hegemonyanın devamının sağlanmasında rıza ve onayın gerekliliği şüphesiz ki göz ardı edilemez. Ancak rızanın üretiminde zorlama ve baskı

araçlarına başvurulması da bir ölçüde kaçınılmazdır. Zorlamanın rıza üretimine etkisini Ives (2011, s. 107) "... demokratik kapitalist ülkelerde rızanın biçimlendirilmesi ve örgütlenmesinde zorlama tehdidinin ve olasılığının ve zorlamanın kurnazca kullanılmasının hayati bir öneme sahip olduğunu" Gramsci'nin katkılarından biri olarak sunar. Zaten Gramsci zor ve rızanın ya da baskı ve onayın kavramsal olarak karşıtlıklarının olmadığını düşünür (Ives, 2011, s. 116). Hatta Gramsci zor ve rızanın birbirinin tamamlayıcısı olduğunu düşünür ve her ikisinin de burjuvazinin amaçlarına hizmet ettiğini açıkça belirtir. Ona göre devlet burjuvazinin sömürülen sınıflara baskı veya tahakküm alanıdır. Sivil toplum ise, burjuvazinin kültürel yönlendirme veya gönüllü hegemonya alanıdır (Gramsci, 1971, s. 170). Yani burjuvazi hegemonyasını tesis etmek için zor ve baskıyı devlet; rıza ve onayı ise sivil toplum örgütleri üzerinden gerçekleştirir.

Devletlerin toplumu değiştirmek, dönüştürmek ve kontrol altında tutabilmek için birtakım araçlara ihtiyaç duyduğu bilinen bir gerçektir. Bu araçları Karl Marx Devletin Baskıcı Aygıtları, Louis Pierre Althusser ise Devletin İdeolojik Aygıtları olarak isimlendirir. Marx'ın baskıcı aygıtları polis, asker, mahkemeler, hapishaneleri içerirken Althusser'in ideolojik aygıtları dil, din, okul, aile, gelenekler gibi kavramları kapsar. Devletler tüm bu aygıtlar üzerinden vatandaşlarını rıza/onay ve itaate zorlar. Bu bağlamda rıza ve zorlama birbirinden bağımsız ele alınamaz. Nitekim Gramsci de hegemonya kavramını bu rıza ve zor arasındaki karmaşık ilişki ve gerilim ile açıklamaya çalışır. Bu bakış açısı Marx ve Althusser'in bir bakıma sentezi niteliğinde olduğu söylenebilir. Ancak Gramsci'nin Althusser'den önce yaşadığı düşünülürse, onu öncelediğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Hegemonik ilişkilerin kurulmasında din, özellikle de toplumun rıza ve onay ekseninde burjuva ve egemen güçlerin amaçlarına hizmet etmesinde en önemli araçlardan biri olarak öne çıkar. Zaten tarihsel işlevi itibarıyla din, beyaz Avrupa'nın öteki olarak tanımladığı ulusları ve toprakları sömürgeleştirip kontrolü altında tutabilmek için başvurduğu bir araç olmuştur. Ammon (2021) sömürge anlayışının en temel sınıflandırması olan 'vahşi' ve 'uygar' ayrımının sadece ırksal değil aynı zamanda dinsel farklılıklara dayandığını ifade ederken dinin sömürgeleştirme için ne denli önemli bir araç olduğuna vurgu yapar. Yine benzer şekilde Mignolo (2008) günümüz dünyasında modernite ve küresel kapitalizmin 18. Yy Aydınlanma döneminin değil, Yeni Dünyanın keşfedildiği 15. Yy sonlarındaki Hristiyan sömürgeciliği mirası olduğunu söyler.

Beyazların sömürge topraklarında dini referans olarak kullanmasının ve dine özel bir önem atfetmesinin nedeni hep tartışılmıştır. Bu

bağlamda Hristiyanlık inancını, geleneğini ve tarihsel işlevini sorgulayan Nietzsche (2004), beyazların öteki diye tanımladığı ulusların topraklarında Hristiyanlığa vurgu yapmalarının gerçek nedenini gözler önüne serer:

“Hristiyanlık inancı, başından beri, fedakârlıktır: tüm özgürlüklerden, gururdan ve ruhun özgüveninden feragat. Aynı zamanda da boyun eğme, kendini küçük görme ve kendi kendini yaralamadır. Bu acı veren itaati öneren zalim din, köleleri ruhlarındaki nefreti çıkararak onları yumuşatmıştır; nefret olmadan isyan olmaz.” (s. 53)

Nietzsche'nin söylemlerinden yola çıkarak beyazların, sömürge halkına beyaz üstünlüğünü kabul ettirmek, kendilerini daha aşağı bir pozisyonda konumlandırmalarını ve boyun eğmelerini sağlamak ve beyaz efendilerine tepki göstermelerinin önüne geçmek için Hristiyanlığın Yararıya itaat etme ve isyan etmeme önermelerinden faydalandıkları söylenebilir.

3. ALAN STEWART PATON VE AĞLA SEVGİLİ YURDUM

Alan Stewart Paton (1903 – 1988) Güney Afrika doğumlu beyaz bir yazardır. Eğitimini doğduğu ülkede tamamlayan Paton, bir süre öğretmen olarak çalıştıktan sonra birtakım reformlara imza attığı siyahların tutulduğu ıslahevinde müdürlük yapar. Bu süre zarfında kitap yazarak adını duyuran Paton, 1953 yılında Güney Afrika Liberal Partisi'ni kurarak siyasete atılır. Partisi, 1948 yılında iktidara gelen aşırı sağcı Ulusal Parti hükümeti tarafından Apartheid yasalarına karşı olduğu gerekçesiyle 1960 yılında kapatılır. Birçok öykü ve roman yazan Paton, ağırlıklı olarak ırksal temaları işler ve makalelerinde de siyaset ve ırk sorununu ele alır.

Ağla Sevgili Yurdum, Güney Afrika tarihinde kurumsal ırkçılığın en önemli uygulayıcılarından biri olan Daniel François Malan liderliğindeki Ulusal Parti'nin iktidara geldiği 1948 yılında yayınlanır. Yayınlandığı andan itibaren tüm dünyada büyük yankı uyandıran roman, yazarın öldüğü 1988 yılına kadar 15 milyon satarak oldukça önemli bir başarı yakalar. Dönemin önemli yazarlarından Nadine Gordimer (Akt. Iannone, 1997) Güney Afrika Edebiyatının bu romanla yeni bir başlangıç yaptığını ve romanın Güney Afrika'yı 20. Yüzyıl edebiyat dünyasına dâhil ettiğini söyler (s. 49).

Romanın baskın kişilerinden biri olan Msimangu'nun düşünsel ve eylemsel yaşamı analiz edildiğinde onun uysal, edilgen, ürkek ve sinmiş bir birey; ülkesinde kendi ırkına dönük yapılan her türlü ötekileştirmeyi benimsemiş, uygulanan baskı ve şiddete rıza göstermiş bir karakter olarak öne çıktığı açıkça görülür. Msimangu'nun bu özelliklerini, beyaz

hegemonyanın yüzlerce yıl boyunca ötekilere uyguladığı baskının bilinçaltında yer etmesinin doğal bir sonucu olarak okumak mümkündür. Onun edilgen ve kabullenmişliği beyazların siyahlara dönük yüzlerce yıl boyunca uyguladığı baskı ve şiddet ile açıklanabilir. Hobbes (1996) rızanın zorlamadan bağımsız olmadığını ve egemene rıza göstermenin onun güç ve baskı potansiyeli ile doğrudan ilişkili olduğunu söylerken (s. 97) dikkat çekmek istediği beyaz hegemonyanın gücü ve baskısıdır.

Romanın ana karakteri ve anlatıcısı Stephen Kumalo'dur. Roman kendi halinde mütevazı bir rahip olan Kumalo'nun kız kardeşi Gertrude hakkında aldığı bir mektup sonrasında Johannesburg'e doğru çıktığı bir yolculukla başlar. Aslında bu fiziksel bir yolculuk olmaktan çok ruhsal bir yolculuktur ve Kumalo'nun kendini, toplumu, içinde yaşadığı ülkeyi ve ülkenin ırksal ayrımcılığı ile ilgili gerçeklerini analiz etmeye dönük bir arayışı içinde barındırır. Kumalo Johannesburg'e varınca aile bireylerinden Gertrude'un kötü yola düştüğünü, oğlu Absolom'un yanlış bir yola saparak beyaz bir avukatı öldürdüğünü ve uzun yıllardır görüşmediği kardeşi John'un da beyaz karşıtı politik bir oluşumun içine girdiğini öğrenir. Paton'ın sözcüsü konumunda olan Kumalo aile bireylerini toparlayabilmek için çaba gösterir ve bu çabası yaşadığı olaylardan, bu olaylara verdiği tepkilerden, zaman zaman yaptığı vicdan muhasebesinden ve çoğu zaman yüksek sesle dillendirdiği düşüncelerinden anlaşılır. Ancak gerçek olan şu ki kurguya dahil ettiği bu izlekte Paton'ın bir araya getirip toparlamaya çalıştığı Kumalo'nun ailesi değil dağılıp parçalanma aşamasındaki ülkesi ve toplumdur.

Rahip Kumalo ve Rahip Msimangu siyahtır ve din adamı oluşları romanda yazar tarafından kurgunun merkezine konumlandırılmıştır. Elbette ki bunun bir rastlantı veya öylesine bir tercih olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Zira Paton'ın yaşamının her alanında Hristiyanlık inancı baskın ve belirgindir. Kendisi Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulmuş olan dini bir tarikat üyesiyken önce Metodist olur ve ardından da Anglikan kilisesine geçiş yapar. Romanın ana karakterlerinin din adamı olması ve din kavramının romanının kurgusunda öne çıkması onun özel yaşamında din kavramının önemli bir yer tutmasıyla ilişkilidir. Paton için Hristiyanlık o kadar önemlidir ki, beyazları ülkedeki sorunlardan dolayı eleştirirken bile, yaşanan sıkıntıların mevcut sistemin yeterince Hristiyan olmayışından kaynaklandığını "Gerçek uygarlığımızın Hristiyan olmadığıdır." (s. 172) derken Hristiyanlığın yüceliğine vurgu yaparak din üzerinden beyaz hegemonyayı olumlama çabası gösterir. Romanda sürekli bir Hristiyanlık göndermesi ile beyaz hegemonya meşru ve haklı gösterilmeye çalışılır.

Benzer biçimde Watson da (1982) Paton'ın ideolojisini "Hristiyanlık ve Liberalizmin bir karışımı" (s. 40) olarak sunarken, onun için dinin önemine özellikle vurgu yapar. Yazar romanında siyah ve beyaz din adamlarını aynı sofrada, aynı tabloda ve aynı kilisede omuz omuza hizmet ederken betimler. Ancak romanın yazıldığı yıllarda yaşamın her alanında yasalarla dayatılan ırksal ve renksel bir ayrımcılık olduğu göz önünde bulundurulursa, bunu yazarın özel çabası olarak değerlendirmek mümkündür. Bu nedenle bu karakterlerin her türlü eylem ve söylemlerinin dini perspektiften ele alınması, romanın daha doğru yorumlanmasına imkân sağlar.

Öte yandan romanın birçok yerinde siyahi din adamlarının kullandığı dilin beyaz hegemonyanın güçlendirilmesine ciddi anlamda katkı sunduğunu da gözlemlenir. Zaten hegemonya kavramını açıklayabilmek için dilin merkezi ve kilit rolünü göz önünde bulundurulması gerekir. Bu doğrultuda yazarın roman karakterleri üzerinden kullandığı dil büyük ölçüde beyaz hegemonyanın yerleşik ve güçlü kılınmasına olanak sağlar. Ayrıca beyaz ve siyah roman kişilerinin tavır, eylem ve söylemleri birbirinden o kadar farklıdır ki Güney Afrika tarihini bilen okurlar bu duruma fazlasıyla şaşırır. Çünkü ülke tarihinde gerek yerli halkın gerekse ülkeye daha sonra gelen beyaz sömürgecilerin deneyimlediği yaşam tarzı romanda aktarılanlarla pek de örtüşmez. Daha doğrusu romanda geçen olaylar ile gerçek yaşamdaki olaylar birbiriyle benzeşir; ancak, gerçek yaşamdaki ırk ayrımcılığı ve şiddet içerikli olaylar karşısında gerek yerli halkın gerekse sömürgeci beyazların tepkileri, tutum ve davranışları romanda anlatıldığı gibi değildir. Sanki yazar romanın kurgusunda ülkenin gerçeklerini değil idealinde ve hayalinde olanları ya da olması gerekenleri yansıtmıştır.

Örneğin romandaki beyaz karakterlerin çok büyük bir kısmı özellikle de siyahlara karşı o kadar ılımlı, anlayışlı, merhametli, insancıl ve iyidirler ki okur bu özelliklere sahip beyazların bulunduğu bir ülkede siyahların hiçbir şekilde sorun yaşamaması gerektiğini düşünür. İlginç olan şudur ki yazar, beyazların olumlu özelliklerle servis edilmesi misyonunu siyahi karakterlere yüklemiştir. Özellikle siyahi rahiplerin Hegel'in efendi – köle diyalektiği bağlamında kendi varlıklarını yok sayıp beyaz efendilerini olumlamak adına olağanüstü bir çaba gösterdikleri gözlemlenir. Tabi ki de bunu yaparken dini referanslara başvurmadan da geri durmazlar:

Msimangu: "Dostum ben Hristiyanım. Yüreğimde beyazlara karşı bir nefret yok. Babamı içinde bulunduğu karanlık çağlardan çıkaran beyaz adam oldu. Sizinle içtenlikle konuşuyorsam, bağışlayın beni. Felaket, bir şeylerin yıkımında değil, bunların yeniden onarılamamasındadır. ..."

“Kabileleri dağıtmak beyaz adamın işine gelmişti,” diye devam etti. “Fakat bu yıktıklarının yerine yeni bir şey kurmak işine gelmedi. Bu konuda uzun uzun düşündüm ve inandığım şeyi söylemeliyim ki, bütün beyazlar böyle değillerdir. Yıkılanı yerine koymak için hayatlarını vermeye hazır beyazlar var” (Paton, s. 38).

Rahip Msimangu beyaz adamın siyahları uygarlaştırdığına dönük düşüncesine Hristiyanlığı referans olarak gösterir. Ayrıca siyahlar için neredeyse canını verecek kadar mücadele eden beyazlardan bahsederken, siyahların gözünde beyazları olumlama çabası da gözden kaçmaz. Hatta o kadar ileri gider ki siyahların yaşadığı olumsuzlukların sorumluluğunu adeta siyahların kendisine yükler: “Fakat ne yazık ki bunların da (hayatlarını vermeye hazır beyazların) sayıları yeterli değil,” diye devam etti. “Gerçek şu ki onlar da korkuyorlar. Bu ülkede egemen olan yalnızca korkudur” (s. 38). Msimangu’nun bahsettiği bu korku, beyazların siyahlardan korkmasıdır.

Okur romanda beyazların son derece güzel ve üstün niteliklere sahip olduğuna yönelik çok fazla göndermenin oluşuna tanıklık eder. Romanın her yerinde bu olumlama çabası o kadar vurgulu ve yaygındır ki yazarın roman değil propaganda amaçlı bir kitap yazdığı bile okurun aklına gelir. Zaten Iannone (1997) bazı eleştirmenlerin romanı bir edebiyat çalışmasından çok bilimsel bir eser olarak gördüklerini, duygusal ve propagandist içeriği nedeniyle de kusurlu kabul ettiklerini iddia eder. Roman tarafsız bir bakış açısıyla ele alındığında, okurların bu eleştirmenlerin haklı olduğuna yönelik düşüncelerinin pekiştiği söylenebilir.

Örneğin beyazlar siyah rahiplere karşı son derece saygılı ve yardımseverdir (s. 53). Irk ayrımcılığı uygulaması olarak aynı otobüste siyahlara ve beyazlara ayrı yerler tahsis edilmesini ve siyahların boş olsa bile beyazların yerine oturamamasını protesto edip boykot başlatan ve otobüslere binmeyen siyahları beyazlar gidecekleri yere kendi özel araçlarıyla bırakır. Ve yolda aldıkları siyah yolculara karşı da oldukça nazik ve kibardırlar (s. 65). Ülkede resmî kurumlarda yerlilerin kendi dillerini konuşması yasak iken Kumalo gittiği islahevindeki beyaz görevliler tarafından nazikçe karşılanır ve istediği dilde konuşabileceği söylenir (s. 81). Beyazlar evlenecek siyah çiftlere ev ve iş verir ve düğün yapmalarına yardımcı olur. Bunu yaparken de minnet hissetmemeleri için bunun zaten kendi görevleri olduğunu söyleyecek kadar da düşünceli davranırlar (s. 82).

Beyazlar o kadar iyilerdir ki kör olan siyahları yaşama adapte edebilmek adına onlar için bir yaşam alanı inşa etmişlerdir. İngilizler ve Afrikanerler burada siyahlara hizmet etmektedir:

“Bambaşka bir yerdi bu Ezenzeleni. Görmedikleri bir dünyada günlerini geçirmeye çalışan körler sanki gözlerine kavuşuyorlardı burada. ... Gözleri hep o ruhtan gelen ateşin ışığı ile parlıyordu. Bu acıma duygusunu beyaz adamlar, kimi İngilizce, kimi Afrikaans dilini konuşan beyaz adamlar yaratıyordu. Evet, İngilizce konuşanlarla Afrikaans dilini konuşanlar bir araya gelmişler, kör olan karaların gözlerini açıyorlardı.” (s. 115).

Beyazlar siyalara her zaman iyi davranmaktadır. Öyle ki bir beyazı öldürdüğü için yakalanan ve mahkeme sonrasında ıslahevine gönderilen siyahi katil Absalom bile beyaz gardiyanların kendisine iyi davrandıklarını söyler (s. 105). Asılmadan önce anne ve babasına hitaben yazdığı mektupta da bir beyaz öldüren ve bu suçtan hapiste olan biri olmasına rağmen beyazların kendisine iyi davrandıklarını söyler (s. 257). Dahası hem hırsız hem de katil olan bu siyah gence yardım etmek isteyen rahip ve avukat da beyazdır (s. 121) ve beyaz oluşları yazar tarafından özellikle vurgulanır. Üstelik onu savunmayı üstlenen beyaz avukat Bay Carmichael davayı sadece Tanrı için kabul ettiğini söyleyip savunma hakkı olarak herhangi bir ücret talep etmez (s. 142). Ayrıca siyahi katilin babası Rahip Kumalo bile oğlunu bir beyazı öldürdüğü için affetmezken, çocuğun etrafındaki beyazlar çok daha ılımlı, toleranslı, merhametli ve anlayışlı tavır sergiler (s. 125).

Romanda yazar tarafından en iyi beyaz olarak betimlenen kişi kuşkusuz ki oğlu bir siyah tarafından öldürülen Bay Jarvis'dir. Bay Jarvis, oğlunu öldüren Absalom'a ve babası Kumalo'ya öfke beslemediğini söyler ve çoğu zaman vicdan azabı çeken babayı teselli eder (198). Bay Jarvis'in oğlu Artur'un daha çok siyalara hizmet veren bir kulübü vardır. Oğlunun ölümünün ardından, oğlu siyahlar tarafından öldürülmesine rağmen, kulübe 1000 poundluk bir yardımda bulunur (s. 229). Siyah halka olan yardımları bununla sınırlı değildir. Bölgesindeki siyalara daha verimli tarım yapabilmeleri için profesyonel çiftçilik öğretimini finanse ve organize eder (s. 268). Siyahların kendisini beyaz adamın gönderdiğini söyleyen tarım uzmanına verdiği tepki oldukça anlamlıdır: “Sen Tanrı'nın gönderdiği bir meleksin.” (s. 268). Kumalo aynı cümleyi iki defa tekrar ederek beyaz adamın siyahları uygarlaştırmak için Tanrı tarafından gönderildiği önermesine ve tarihsel ‘uygarlaştırma misyonu’na göndermede bulunur.

Yazarın siyahların beyazları Tanrı gibi görme eğilimini romanın başka yerlerinde de yansıttığı gözlemlenir. Bay Jarvis Kumalo'ya gönderdiği mektupta ölen karısının o topraklarda bir kilise yapmak istediğini ve inşaat için gerekli olan tüm finansmanı karşılayacağını belirtir. Siyah halkın temsilcisi konumunda olan Kumalo bu habere çok sevinir ve verdiği tepki yine beyaz adamı kutsama ve Tanrılaştırma eksenindedir: “Tanrı yolladı

bunu” (s. 278) der. Mektubu aldığında Kumalo’dan işlenen cinayetten dolayı bulunduğu bölgeyi terk etmesini isteyen siyahi başpiskopos ile beraberdir. Başpiskoposun tepkisi de benzerdir: “Görebilir miyim bu Tanrı’nın gönderdiği mektubu,” (s. 278). Kumalo mektubu uzatır ve mektubu okuyan başpiskoposun söylemi yine beyaz adamı kutsar niteliktedir: “Tanrı’nın, sizin Ndotsheni’den ayrılmanızı istemediğini görüyorum.” (s. 279)

Benzer şekilde öldürülen Artur’un oğlu da dedesi ve babası gibi siyahlara karşı merhametli, iyiliksever ve insancıl özelliklerle tanımlanır. Siyahların yaşadığı bölgeleri gezerken siyahların yoksul yaşamlarını, açlık, bakımsızlık ve sağlıksız beslenmeden dolayı hastalanan ve ölen çocuklar olduğunu görür. Dedesinden her gün tenekeler dolusu taze süt göndermesini rica eder ve dedesi de onu kırmaz (s. 254).

Watson (1982) romanda beyazların olumlu niteliklerle betimlenmesini ve onların yaptıkları iyiliklerin saplantılı bir şekilde sıkça vurgulanmasını, Paton’ın ülkedeki toplumsal çatışmanın önüne geçme arzusuna ve liberal eğilimlerine bağlar (s. 43). Oysa beyaz hegemonyanın yüzyıllar boyunca insanların bilinçaltına yığıldığı kolonyal pratikler ülkenin ve toplumun belleğinde önemli bir yer tutar. Bu da toplumsal ayrışmanın ve ırksal ayrımcılığın ortaya çıkardığı bu kollektif bilince ve tarihsel deneyime romanında çözüm anlamında somut öneriler sunamayan Paton açısından bir kusur ve eksikliklerdir.

Bununla beraber yazar her ne kadar iyi beyazları olumlu niteliklerle resmetse de beyaz hegemonyanın sürdürülmesi için siyahları öteki ve aşağı, beyazlarla eşit olmayan bir kitle olarak sunmaktan da geri durmaz. İyiliksever ve merhametli beyazların bilinçaltında sürekli ben ve öteki, efendi ve köle diyalektiği vardır ve bunu açıkça yansıtırlar. Beyaz karakterler bilinçaltlarındaki bu paradoksu ne kadar da yardımsever olsalar ve siyahlara karşı iyi niyet besleseler de aşmakta zorlanırlar. Örneğin Zoo gölünde piknik yapan beyazlar, orada piknik yapan siyahları görünce gidecek başka yerleri olmadığını ifade etmelerine rağmen çözüm önerileri birlikte bir yaşam değildir:

“Ben artık pazarları gitmiyorum. John’la Penelope’u hafta içinde götürüyordum. Ama aslına bakarsan, bu zavallıların gidecek başka nereleri var ki?”

“Niçin onlara ayrı tatil yerleri yapmıyorlar sanki?” (s. 92).

Yazara göre birlikte kollektif ve ortak bir yaşamdan çok, ayrıştırılmış bir yaşam alanı oluşturmak en doğru olanıdır. Beyazların böyle

bir anlayışa sahip olması kısmen de olsa anlaşılabilir bir durumdur. İlginç olan siyahların da benzer düşünce yapısına sahip olmalarıdır:

“Yazık” diye söze başladı Msimangu. “Ben ayrılık taraftarı değilim, ama yazık ki beyazlardan ayrı yerde oturmuyoruz. Tramvaylar kentin ortasından kalkıyor. Her arabanın yarısı Avrupalılara, yarısı da bize ayrılmış. Fakat genç çapulcuların çoğu bizi tramvaydan indiriyorlar. Bizim gençler de zaten bela arayıp duruyorlar.”

“Resmi makamlar buna izin veriyor mu?”

“Hayır. Fakat her tramvayı da kontrol edemezler ya. Eğer bir olay çıkarsa, bunun nasıl başladığını kim anlayabilir; gerçeği kim söyler? Yazık ki ayrı yerlerde oturmuyoruz.” (s. 40).

Siyahi rahip Msimangu, aynen beyazlar gibi, ırklar arasındaki ayrımcılığı derinleştiren yasaları savunur. Siyahlar ve beyazlar aynı bölgede oturuyorlar ama rahip bundan ötürü üzgündür. Fakat romanın yazıldığı yıllarda beyaz hükümet tarafından çıkarılan bölge yasalarıyla siyahlar beyazların oturduğu semtlere ancak ellerinde geçiş belgeleri varsa girebilir. Tuhaftır ki beyaz hegemonyanın dayattığı bu yasaları siyahlar direnç gösterip kabul etmezken, beyaz yazar Alan Paton’ın siyah başkarakteri Msimangu ise desteklemektedir.

Çoğu kesim tarafından liberal ve anti-Apartheid olarak bilinen yazarın siyah karakter üzerinden neden böyle bir mesaj verdiği tartışılabilir ancak bunun daha çok yazarın bilinçaltı ile ilgili olduğu yadsınmaz. Çünkü yazar karakterler üzerinden ırkların eşit olmadığını zaman zaman ima eder ama genelde açıkça söyler. Örneğin siyalara en çok sempati besleyen ve onların daha rahat yaşaması için mücadele veren en ılımlı beyazlar bile kendilerini siyahlardan daha soylu ve üstün olarak görür (s. 191) Ayrıca beyazlar kendilerini ülkenin tek ve gerçek sahibi olarak görür. Yazar da bunu açıkça söylemekten de çekinmez:

“Yasayı yargıç yapmaz. Yasayı yapan ulustur. ... Yargıcın görevi adaleti gerçekleştirmektir. Ancak, adaletli olan yalnızca ulustur. Bunun için eğer karar adaletli olmazsa, bunun sorumlusu yargıç değil, ulusun ta kendisidir. Yani beyazlardır. Çünkü yasaları yapanlar, beyaz insanlardır.” (s. 175).

Bu aslında beyazların sömürge tarihi boyunca sömürge topraklarında yerli halklara uyguladıkları ve benimsettikleri yaşam tarzının doğrudan bilinçaltlarına yansımalarıdır. Yazar da bu bilinçaltını temsil eder. Çünkü yazara göre vadideki ırmak dahi beyazlarındır (s. 270).

Öte yandan Paton'ın romanda baskın ve belirgin bir şekilde öne çıkan çabasının 'beyazlar ve siyahlar arasında bir uzlaşma arayışı' olduğu söylenebilir. Zaten Gramsci de hegemonya uygulanacak grubun eğilim ve çıkarlarının hesaba katılması ve egemen grup tarafından verimli bir uzlaşma dengesinin kurulması gerekliliğine dikkat çeker (Aktaran. Bank, 2015, s. 27). Bu uzlaşmanın ve toplumsal bütünlüğün sağlanabilmesi için de yazarın topluma '*ast grupların beyaz hegemonyaya rıza göstermesi gerektiği bilincini*' aşılama çalıştığı açıktır. Yazar bunu siyah ve beyaz karakterleri birbirlerine yaklaştırarak, birbirlerine ılımlı ve sıcak mesajlar verdirerek yapar. Ancak bu yaklaşımı okura samimi ve içten görünmez. Çünkü siyah karakterleri beyazların üstünlüğünü kabullenen itaatkâr bireyler olarak çizer ve bu da bir bakıma beyaz Avrupa'nın tarih boyunca öteki halklara dayattığı '*kölelik*' pozisyonuna bir göndermedir. Benzer şekilde beyaz karakterleri de siyahları yöneten, onlara yardım eli uzatıp onların kalkınmalarını ve uygarlaşmalarını sağlayan bireyler olarak resmeder. Bu da sömürge tarihi boyunca ardına sığındıkları 'Beyaz Adamın Yüğü'¹ olarak tanımlanan uygarlaştırma misyonundan başka bir şey değildir. Bu tanrısal misyonda beyazların payına düşen her zaman '*efendilik*' konumudur.

Yazar bu uzlaşmayı daha çok Siyahi Rahip Stephen Kumalo (katilin babası) ve varlıklı bir beyaz olan James Jarvis (maktulün babası) üzerinden sağlamaya çalışır. James Jarvis siyahların yoğunlukta olduğu kırsal bölgede yaşayan siyahlara modern çiftçiliği öğretip daha rahat yaşamalarını sağlamak için çabalar. Ücretini kendisi ödeyerek bir tarım uzmanı görevlendirir ve onlara daha çok verim alabilecekleri tohumlar verir. Kendi çiftliğinden her gün köydeki siyahi çocuklara süt gönderir. Ayrıca hem bölgeyi ağaçlandırıp tarımsal reform yapmaları için hem de kilisenin ve bölgedeki belli başlı yapıların modernizasyonu ve restorasyonu için finansal destek verir (Paton, 2003, s. 280-290). Çünkü beyaz James Jarvis oğlu siyahlar tarafından öldürülmüş olmasına rağmen yine de sahip/efendi konumundadır ve o da yaptığı yardımlarla bunun gereğini yerine getirir. Bu açıdan bakıldığında siyahların yaşadığı kırsal bölgede bulunan çiftliğinin adının da High Place (Yüksek Yer) olması elbette ki bir rastlantı değildir.

Yazar bu yardımsever ve iyiliksever beyaz üzerinden siyahların beyazlara dönük nefret ve öfkelerini yatıştırmayı ve onları barıştırmayı amaçlar. Zaten yazarın romanda sözcüsü konumundaki karakterlerden siyah

¹ Beyaz Adamın Yüğü 1899 yılında Rudyard Kipling tarafından yazılan bir şiidir. Şiir sömürgeci batı tarafından beyaz adamın beyaz olmayan halkları ve coğrafyaları uygarlaştırma misyonu olarak sunulsa da aslında Batılıların bu misyonun altındaki emperyalist ve yayılcı ideolojisini simgeler. Ş.K.

Rahip Kumalo, kendi halkına durmaksızın Bay Jarvis'in yaptıklarından bahsederek, halkın beyazlara olan önyargısını ve kinini ortadan kaldırma uğraşındadır. Kumalo beyazları eleştiren ve onlara mesafeli duran kişileri de ikna etmek için çaba sarfeder. Maaşı beyazlar tarafından ödenen siyahi tarım uzmanı Bay Letsitsi onlardan biridir:

“Su seddi için sabırsızlanıyorum. Set tamamlanınca otlaklar için yeterli suyumuz olacak. Bu vadede süt olacak diyorum size, umfundisi. Beyaz adamın sütüne ihtiyacımız kalmayacak.”

Kumalo ona baktı.

“Beyaz adamın sütü olmasaydı, halimiz nice olurdu?” diye sordu. “Bu beyaz adamın yaptıkları olmasaydı, halimiz nice olurdu? Sen ne olurdun? Çalışabilir miydin buralarda?”

Genç adam inatla;

“Evet, onun bana para verdiği doğrudur,” dedi, “Nankörlük etmiyorum.”

Kumalo soğukça;

“Öyleyse, onun hakkında böyle konuşmamalısın,” dedi (s. 284).

Öte yandan şunu da belirtmek gerekir ki Paton'ın romanda beyaz karşıtı olarak betimlediği en uç karakterler dahi beyazlara karşı yine de çok öfkeli ve intikam duygusu ağır basan karakterler değildir. Oysa ülkenin Apartheid dönemi gerçek yaşamında beyazları karşı fazlasıyla düşmanlık besleyen sayıları neredeyse milyonlarla ifade edilecek bir siyahi halk kitlesinin olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenle romanda beyaz karşıtı olarak beliren siyahi karakterlerin bir bakıma ülkenin gerçeklerini yansıtmadığı söylenebilir.

Ancak yazarın romanda siyah karakterleri betimlerken kullandığı dil son derece dikkat çekicidir. Romandaki siyahların büyük bir kısmı olumsuz özelliklerle ve kötü sıfatlarla nitelendirilir. Üstelik çoğu yerde de ülkede yaşanan sıkıntıların siyahlardan kaynaklandığı bazen örtük bazen de açıkça belirtilir. Ancak şunu belirtmek gerekir ki beyaz hegemonyaya rıza gösteren ve itaat eden, onların üstünlüğünü ve de efendilik konumunu kabullenmiş olan siyahlar gayet olumlu özelliklerle, insancıl ve yardımsever niteliklerle tanımlanır. Oysa nötr duran sıradan halk veya beyaz hegemonyanın varlığına itiraz eden ve direnen siyahlar yazar tarafından kötü bireyler olarak resmedilir. Hatta buna henüz romana başlamadan, romana yazdığı önsözle başlar. Siyahların sürüler halinde kente akın ettiklerini (s. 10) söylerken,

hayvanları betimleyici kelimelere başvurur.

Örneğin rahip Kumalo'nun kız kardeşi Gertrude evden kaçmış, kötü yola düşmüş, yaşamını hırsızlıkla ve fahişlikle devam ettirir (s. 109). Kendisine yapılan onca iyiliğe rağmen yine de kızını bırakıp ardına bakmadan kaçıp gider (s. 232). Kumalo'nun köylüsü Sibeko'nun kızı da Gertrude gibi evi terk edip kente göçmüş ve farklı suçlara karışmış (s. 198). Romanın tek katil karakteri olan Absalom siyahtır. Gazetelerde sürekli yerlilerin hırsızlıklarından, taşkınlıklarından ve cinayetlerinden bahsedilir (s. 209). Suç işleyenler her zaman siyahlar, suça maruz kalanlar da her zaman beyaz Avrupalılardır.

Kötü betimlenen başka bir siyah karakter de rahip Kumalo'nun kardeşi olan John'dur. John siyahlar tarafından sevilen bir liderdir ve şehirde ticaretle uğraşır. Siyahların lideri konumunda olmasına rağmen yazar tarafından kötü bir karakter olarak sunulur. Oğlu cinayet günü kuzeni Absalom ile beraber olmasına rağmen John onu kurtarabilmek için avukat tutar ve cinayeti öz yeğeninine üzerine yıkmaya çalışır. Bu konuyu konuşmak için dükkânına gelen öz abisini de dükkânından kovar (s. 118, s. 228).

Romanda siyah halkın liderlerinden biri de kabile reisidir. Kumalo onu ziyarete gider ve kendi bölgelerindeki kuraklık, verimsiz topraklar, bilinçli tarım gibi konularda önerilerde bulunmak ister. Ancak bütün bunlar tembelce dişlerini karıştıran beceriksiz reis için bir anlam ifade etmez (s. 246-250). Siyah halk güzel yaşam için her zaman beyaz efendilerine ihtiyaç duyar. Nitekim o toprakları yaşanır kılanlar yine beyazlardır (s. 282). Siyahlar ise genel anlamda hem tembel hem de bencildir (s. 284, s. 149).

Yazar romanında beyazları ve siyahları betimlerken iyi-kötü ayrımını o kadar belirgin çizmiştir ki bunun istisnası yok denecek kadar azdır. Beyazların çok büyük bir kısmı iyi niyetli, yardımsever ve insancıl iken siyahlar ise her türlü suça karışmış, ülkenin ve toplumun geleceğini tehdit eden karakterler olarak sunulmuştur. Olumlu özellikler taşıyan az sayıdaki siyahlar ise dindar ve itaatkârdır; beyaz efendilerinin üstünlüğüne ve efendilik konumuna rıza gösterirler. Doğal olarak da okur bunu öylesine bir roman olarak değil beyaz yazar tarafından beyaz hegemonyanın ülkede güçlenmesi için yazılmış propaganda amaçlı bir kitap olarak değerlendirir.

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışma Güney Afrika'da yüzlerce yıldır devam eden beyaz hegemonyanın nasıl kurulduğuna ve devamının sağlandığına ve bunun romanda ne şekilde işlendiğine odaklanır. Bu hegemonyanın tanımı, kapsamı

ve açılımı büyük oranda ünlü İtalyan Marksist teorisyen Antonio Gramsci'nin bakış açısıyla ele alınır. Gramsciyen yaklaşım, hegemonyanın kuruluşu ve devamı için Pierre Louis Althusser'in önerdiği Devletin İdeolojik Aygıtlarını önceler ve önemser; Karl Marx'ın ortaya attığı Devletin Baskıcı Aygıtlarını ise ikincil kabul eder. Çünkü Gramsci'ye göre iktidarların/yöneticilerin ya da egemen sınıfların hegemonyalarını devam ettirebilmeleri için 'baskı' ve 'zor'dan çok ast grupların 'rıza' ve 'onay'ı gereklidir.

Paton beyaz hegemonyayı bütün topluma yaymak ve toplumsal rızayı tesis etmek için uğraş verir. Zor ve baskı ile toplumu dizayn etmeyi hedefleyen 'Jandarma Devlet' modelinden çok, rıza ve onaya dayalı toplumsal barışı amaçlayan 'Liberal Devlet' modelini benimseyen Paton, yaşamı boyunca bunun mücadelesini verir ve bu yönelimini de yapıtlarında somutlaştırır. Zaten çalışmaya konu olan roman da Güney Afrika'nın toplumsal-ırksal sorunlarını uzlaşmacı ve liberal bir bakış açısıyla ele alır. Bu sorunlara getirdiği çözüm önerileri de benzer şekilde ılımlı ve özgürlükçüdür.

Ancak şu var ki Paton'ın romanının merkezine yerleştirdiği karakterler ve bu karakterlerin tutum ve davranışları, söylem ve düşünce yapısı, ülkenin gerçek tarihiyle ve toplumun deneyimlediği yaşam ile büyük oranda çelişir. Arthur Jarvis, James Jarvis, Rahip Vincent, Avukat Bay Carmichael gibi beyaz karakterler ve Rahip Stephen Kumalo, Rahip Theophilus Msimangu, Uncle Tom gibi siyah karakterlerin söylem ve eylemleri ülkenin deneyimlediği gerçek tarih ile örtüşmez. Bu karakterlerin neredeyse tamamı, yüzyıllardır ülkenin dokusuna nüfuz etmiş olan kendi ırk ve renklerine özgü her türlü söylem ve davranış biçimi doğrultusunda hareket etmezler.

Paton ülkesinde yaşanan sorunların tespitinde gayet cesur ve nettir ancak bu sorunların çıkış noktasını ve sebeplerini irdeleme konusunda taraflı ve isteksiz davranır. Her ne kadar ırk ayrımcılığının toplumda yarattığı travmayı başarılı bir şekilde aktarabilmişse de bu acılarla dolu tarihin öznesini ve nesnesini açık etme konusunda tarafsız ve cesur davranamaz. Romanında ülkesinde yaşanan tüm acıların sorumluluğunu büyük oranda siyah topluma yükleyerek beyaz hegemonyanın ülkedeki devamına katkı sunar. Bu bağlamda yazarın söylemleriyle beyazların ülkedeki hegemonyasının tesisine ve devamına hizmet ettiği söylenebilir.

Öte yandan yazarın, siyahların işlediği suçları detaylı bir şekilde aktardığı, bunlara odaklandığı kadar beyazların siyahlara yönelik baskıcı ve

ırkçı pratiklerine yoğunlaşmadığı görülür. Ülkede yaşanan sorunların ve sıkıntıların sona ermesi için siyah halkın rehabilite edilmesinin gerekliliğine bazen açık bazen de örtülü bir şekilde vurgu yapar.

Bununla beraber yazarın ülkede yaşanan sorunlara romanda sunduğu çözüm önerileri de eylemsel olmayıp gerçeklikten epeyce uzaktır. Beyazların siyahlara yönelik yüzlerce yıldır uyguladığı baskı ve şiddetin sona erdirilmesi, devlet eliyle uygulanan ırkçı yasaların kaldırılması, beyazlara sunulan olanaklardan siyah halkın da eşit ve adil bir şekilde yararlanması sağlanması gibi somut öneriler yerine ülkede farklı ırklar arasında sevgi ve barışın tesis edilmesi gibi soyut öneriler sunması kuşkusuz ki gerçekçi değildir ve bu da yazar açısından bir eksiklik. Onun bu önerileri büyük oranda Hristiyanlık ekseninde tanrısal bir çözüm beklentisini içerir.

Zaten yazar bütün bunları din adamı olan siyahi ana karakterler üzerinden yapar. Yazarın düşüncelerinin büyük oranda sözcüsü konumunda olan siyahi rahipler, Stephen Kumalo ve Theophilus Msimangu, sömürgeci beyazların hayalindeki yerli tipleri olduğu söylenebilir. İtaatkâr, yumuşak başlı, şiddet yanlısı olmayan, beyazların üstünlüğünü kabullenen ve onları haklı gören bu din adamları, beyazların sömürge topraklarında görmek istediği ötekileri sembolize eder. Yazar bu karakterleri kullanarak, sömürgeci beyazların tarih boyunca misyoner faaliyetleriyle destekledikleri ‘Uygarlaştırma Misyonuna’ hizmet eder. Ülkede beyaz hegemonyanın yerleşmesinde ve güçlenmesinde bu siyahi karakterleri aracı olarak kullanan beyaz yazar, yine aynı karakterler üzerinden beyaz hegemonyanın nesnesi olan siyah toplumda rızanın üretimi sürecine katkı sağlar. Çünkü yazar beyaz hegemonyanın devamı için rızaya dayalı toplumsal uzlaşmayı bir önkoşul olarak görür.

5. SUMMARY

This study aims to reveal the effects and reflections of hegemony and religion in *Cry, My Beloved Country* by Alan S. Paton. The author was born South Africa in 1903, the son of a Scottish father and an English mother. He spent most of his life in this country and naturally he witnessed the racial issues of the country. The segregated lives of the races and unequal living conditions between the black and white people led him to think over such problems. In order to find a solution to the problems of his country, he founded the Liberal Party (1953-68), which opposed to apartheid practices and offered a non-racial government policy alternatively. His parents were strict Christians and brought up their children in this manner. They were not liberal but Paton adopted a liberal point of view and presented nonviolent

solutions to the social discrimination practices in his country. But his sincerity has always been discussed, even today.

In the study, the definition and historical background of hegemony has been expressed according to perspective of Antonio Gramsci. For Gramsci, the use of force alone is not enough to govern or dominate people or groups, but the consent of those people/groups is indispensable. So, the problems of the country mentioned in the novel such as racial issues, social segregation, corruption, mismanagement, violence, poverty, the relationship between the white and the black have been discussed in the light of Gramscian dichotomy: force and consent.

In the novel, the black people are usually depicted with negative characteristics. Most of the black characters are described as evil, selfish, brutal, perpetrator, thief, robber, rapist, grabber, murderer and so on. However, to strengthen the white hegemony, Paton insistently presents just a few liberal, nonviolent, submissive and passive black characters in order to form 'consent' and his crucial element for this formation is religion. Because those black characters obeying the supremacy of the white hegemony are parsons and they generally hold the black people responsible for the apartheid practices implemented by white government. One is Stephen Kumalo, the protagonist, and the other is Theophilus Msimangu. Both appreciate white people and culture and their discourses are mostly on admiration of white people and disdain of black culture. Through their actions and discourses, one can easily deduce the fact that the author, who is also a strong Christian, uses religion to promote white hegemony in the country.

On the other hand, almost all white characters are portrayed as friendly, helpful, merciful, polite and fair characters: James Jarvis, Artur Jarvis, Mr. Harrison, Bishop Vincent, Mr. Carmichael. They are so helpful and kind to black people that an uncomfortable question appears in the minds of readers: What is apartheid in South Africa then?

The white author deliberately and consciously tries to strengthen White superiority and hegemony through the story, the plot, the characters, the fiction and the setting; but mostly through the elaborately depicted black and white characters.

6. KAYNAKLAR

Ammon, L. (2021). *The reckoning of religious studies and colonialism*. Canopy Forum, March 19. 17 Temmuz 2023 tarihinde <https://canopyforum.org/2021/03/19/the-reckoning-of-religious-studies->

and-colonialism/ adresinden erişildi.

- Bank, B. (2015). Gramsci'nin devlet ve hegemonya kavramlarının kuramsal çözümlemesi. *YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 2-40.
- Biber, A. & Turancı, E. (2014). Toplumsal şeytan üçgeni: İktidar, hegemonya ve propaganda. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (21), 28-41.
- Chislom, L. (1991). Education, punishment and the contradictions of penal reform: Alan Paton and Diepkloof reformatory, 1934-1948. *Journal of Southern African Studies* 17(1), 23-42.
- Coetzee, J. M. (1974). Man's fate in the novels of Alex la Guma. *Studies In Black Literature*, 5(1), 17.
- Çağlar, İ. (2023). Hegemonya (Siyaset Bilimi). 15 Haziran 2023 tarihinde https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/hegemonya_siyaset_bilimi adresinden erişildi.
- Collinsdictionary, (2023). 13 Haziran 2023 tarihinde <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/hegemony> adresinden erişildi.
- Çanka, G. (2021). Hegemonya. 13 Haziran 2023 tarihinde <https://uliwiki.org/index.php?title=Hegemonya> adresinden erişildi.
- Fiori, G. (2014). *Antonio Gramsci: Bir devrimcinin yaşamı*. (Çev. Kudret Emiroğlu). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Foley, A. (1998). Considered as a social record: A reassessment of cry, the beloved country. *English in Africa*, 25(2), 63-92.
- Gramsci, A. (1971). *Selecrion from the prison netebooks*. (Ed. ve çev. Quintin Hoare ve Geoffrey Nowell Smith). Lawrence and Wishart.
- Güler, B. (2019). *Antonio Gramsci'de hegemonya kavramı ve günümüz siyaset felsefesine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Iannone, C. (1997). Alan Paton's tragic liberalism. *The American Scholar*, 66(3), 442-451.
- Mignolo, W. D. (2008). *The geopolitics of knowledge and colonial difference, in coloniality at large: Latin America and the postcolonial debate*. (Eds. Enrique Dussel Mabel Morana, and Carlos A. Jauregui). Durham & London: Duke University Press.
- Nietzsche, F. (2004). *Beyond good and evil*. Translated by Helen Zimmern. New York: Digireads.com Publishing
- Okur, M. A. (2015). Gramsci, cox ve hegemonya: Yerelden küresele, iktidarın sosyolojisi üzerine, *Uluslararası İlişkiler*, 12(46), 131-151.
- Paton, A. (1980). *Towards the mountain: An autobiography*. Cape Town: David Philip.
- Paton, A. (1995). *Ağla sevgili yurdum*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- TDK, (2023). 13 Haziran 2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Watson, S. (1982). Cry, the beloved country and the failure of liberal vision. *English in Africa*, 9(1), 29-44.

Çatışma beyanı: Makalenin yazarı bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.